

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430

- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen

Vår ref : A.11.1mø

Deres ref :

Dato : 03.11.20

ØRLAND KOMMUNE

ALF NEBBS GATE 1

7160 BJUGN

Norgeskjell AS – Søknad om tillatelse til ny lokalitet for blåskjell, Rognsteinan, i Ørland kommune. Merknader.

Vi viser til at Norgeskjell AS sin søknad til ny lokalitet (40 da) for akvakultur av blåskjell, Rognsteinan, i Ørland kommune. Norgesskjell hadde midlertidig tillatelse til produksjon av 100 tonn levert blåskjell frem til 01.01.20, men hadde glemt å søke om videre drift. Lokaliteten ligger i NFFFA- 3 flerbruksområde i Ørland kommune.

Naturmangfold

Anlegget er lokalisert noen hundre meter utenfor den nasjonale laksefjorden Åfjorden. Det er utenfor området som har sterke tidevannsstrømmer. Det er registrert et område med havørn, alke og teist på sørsiden av Lauvøya, bare noen hundre meter nord for anlegget. Det er gjort observasjoner av mye ærfugl i området der anlegget ligger. Dette betyr at anlegget vil få store negative konsekvenser for fugl i gjennom arealbeslag og forstyrrelser som vil virke inn på fuglenes tilgang til viktige områder med grunt, næringsrikt vann. Erfaringene viser at også ærfugl kan bli plagsomme for blåskjellanleggene. En kan ikke regne med at det vil bli gitt tillatelse til skadefelling. Det vil heller ikke kunne aksepteres at det brukes viltkanon for å skremme fuglene da dette vil være til stor sjenanse for naturmiljøet og friluftslivet. Det kan som kjent oppstå konflikter mellom fugl, da særlig ærfugl, og dyrking av blåskjell da fugl kan begynne å beite på skjellene. Dette må unngås både for fuglenes beste og skjelldyrkernes beste. [Ifølge NINA Rapport 110 «Konflikter mellom ærfugl og blåskjeldyrking»](http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport%5C2005%5C110.pdf)¹ er det viktig at kommuner i sin planlegging av områder til skjelloppdrett gjør undersøkelser over forekomst av ærfugl i forkant og legger oppdrett til områder der det er naturlig lite ærfugl. Dette for å begrense skadene. Vi kan ikke se av de fremlagte dokumenter at denne problemstillingen er vurdert.

Feil strømmåling

Ut fra vedlagte informasjon synes det som om strømmålingen har blitt foretatt opp til 1 km unna selve plasseringen av anlegget ved Rognsteinan. Ved målepunktet er dybden 26 m, mens den ved anlegget bare er fra 8 – 16 m. Det kan sies, som fylkesmannen tidligere har uttalt, at det er opp til anlegget å vurdere optimal plassering, dybde og strøm for blåskjellproduksjonen, men da virker det ulogisk å stille krav om noen strømmåling i det hele tatt. Strømmålingen skal også vise hvordan anlegget påvirker det omkringliggende naturmiljø, strender, hytter, friluftsliv osv.. Det må derfor gjøres nye målinger på stedet.

¹ <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport%5C2005%5C110.pdf>

Friluftsliv

Det er omtrent 40 hytter og fritidsboliger i området rundt Rognsteinan. Det store blåskjellanlegget på 40 da vil påvirke landskapsopplevelsen, ferdselen på sjøen, forstyrrelser i naturen og viktige fiskeplasser. Det er flere kjente fiskeplasser for aktiv og passiv redskap ved Rognsteinan, og det er et rekefelt her.

Lokaliteten ligger i et såkalt flerbruksområde, men med så stor fiskeforbudssone rundt skjellanlegget (100 m) vil et relativt stort område bli blokkert for allmennhetens utøvelse av friluftsliv og fiske. Pr. anlegg vil det utgjøre ca. 100 da og totalt for alle blåskjellanlegg i området ca. 2 000 da. avsperrt sjøområde. Det er et kjent område for passiv redskap ved den tenkte plasseringen. Og flere blåskjellanlegg og fiskeoppdrettsanlegg like ved forverrer situasjonen.

Plastforurensning

Plastforurensning i havet er et gigantisk problem og hvis ingen ting gjøres, [vil det innen 2050 være mer plastsøppel enn fisk i verdenshavene](#)². Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har på oppdrag for Miljødirektoratet gjort [en undersøkelse](#)³ som bekrefter at mikroplast tas opp av blåskjell og at det foregår langs hele kysten. Fire av fem undersøkte skjell har fått i seg plastpartikler og siden vi spiser hele dyret vil vi dermed spise plast. I Adresseavisen 05.01.2018 viser kronikkforfatter Rachel Tiller ved SINTEF Center for Clean Ocean Research til en belgisk rapport som sier at en storkonsument av oppdrettsblåskjell kan få i seg så mye som 11 000 plastpartikler i året. I tillegg viser det seg i en [ny studie](#)⁴ at plasten som flyter rundt i havet gjør dobbelt skade på dyrelivet. Vi kan ha en overføring av miljøgifter fra plast og mikroplast til marine organismer som tar søppelet for å være mat. Dette gir en god mulighet for at det ender opp i næringskjeden, og eventuelt også i sjømaten vi spiser. Og hva da med fugler, fisk og dyr som har skjell som en av sine hovednæringer? Hvordan vil plasten de spiser påvirke dem på kort og lang sikt?

I desember 2017 fikk klima- og miljøminister Vidar Helgesen samlet medlemmene i FNs miljøforsamling rundt [et forslag om en nullvisjon for marin forsøpling](#)⁵. FNs miljøforsamling er verdens øverste beslutningsmyndighet for miljø. Dette må forplikte og vi må få på plass en nulltoleranse for plastutslipp fra oppdrettsnæringen. Naturvernforbundet har i desember 2017 publisert [en undersøkelse](#)⁶ som viser at oppdrettsanlegg sprer store mengder mikroplast i havet fra plastrør brukt til foring av fisk. Kan noe lignende være tilfelle ved skjelloppdrettene?

Etter at vi tok opp bruken av plast i blåskjellnæringa i våre merknader til tidligere saker (Bromsen nord og Lauvøya), har Åfjord kommune kontaktet Norgeskjell AS. Norgeskjell AS opplyser at tauverk bl.a. består av polypropylen (tauverk som flyter, ifølge leksikonet) eller andre stoffer som må defineres som plastprodukter. De sier videre at dette er rimelig tauverk i forhold til alternativer som stålvaier og naturfibertau. Altså finnes det alternativer som kan benyttes. Oppdretter får tildelt areal fra allmennheten gratis. Da må vi sette krav til oppdretter om bruk av miljøvennlige materialer der slikt er tilgjengelig. Det er i tillegg observert tønner fra blåskjellanlegg liggende i fjæra i nærområdet. Dette er også et problem det må tas tak i slik at en unngår slik forurensning for framtiden.

² <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/miljoevern/i-2050-er-det-mer-plast-enn-fisk-i-havet/a/23599536/>

³ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2017/desember-2017/mikroplast-i-blaskjell-langs-hele-kysten/>

⁴ https://www.nrk.no/nordland/ny-studie_-plasten-som-flyter-rundt-i-havet-gjor-dobbel-skade-pa-dyrelivet-1.13836580

⁵ <https://www.dagbladet.no/kultur/plastisk-fantastisk/68994534>

⁶ <https://naturvernforbundet.no/marinforsopling/flere-hundre-tonn-mikroplast-rett-ut-i-havet-article37577-3788.html>

Åfjord kommune har i tidligere vedtak for tidligere søknader fra Norgeskjell AS sagt at: *«Sentrale myndigheter bør også i større grad kunne fokusere mer på bruk av all plast innenfor havbruksnæringen.»* Fylkesmannen har i sine tidligere uttalelser sagt at det fra departements hold jobbes med en produsentansvarsordning for utrangert utstyr fra fiskeri- og oppdretts-næringen. Dette er bra. Men vi kan ikke vente lenger for havet fylles opp av plastavfall, fiskene spiser det og hvor mikroplasten havner har ingen kontroll over. Her må det tas ansvar lokalt slik [Tromsø kommunestyre har gjort](#)⁷: *«Tromsø kommune tillater ikke flere oppdrettskonsesjoner og eksisterende konsesjoner forlenges ikke uten at det drives i lukkede anlegg»*. Et sterkt lokalt demokrati betyr også et stort ansvar - et ansvar for å sette krav til lokale bedrifter når det gjelder forurensing, bruk av miljøvennlig materiale mv.

I Trøndelag fylkeskommune sin tillatelse for skjelloppdrettet Bromsen sør per 22.11.2019 blir alle våre bekymringer vedrørende plast besvart slik: *«Bekymringen knyttet til plastforurensing i havet er av generell karakter, og ikke konkret knyttet opp mot denne lokalitetssøknaden»*. Dette er ikke tilfredsstillende. «Jeg kan bare slippe søppel på gata fra gatekjøkkenet for forsøpling er jo bare et generelt problem» blir samme bruk av argumentasjon. Det settes videre i samme brev fokus på opprydding, forsøpling og forurensning. Vi mener her at vi må slutte å generere mer søppel ved å bruke produkter av plast. Noe av plasten blir til mikroplast ved slitasje og dette klarer vi aldri å rydde opp igjen i etterkant. Det må settes krav til produsent ved evt. tildeling av nye lokaliteter at produkter uten plast skal brukes.

Plast må også representere et stort problem for skjellnæringen når fire av fem skjell har plastpartikler i seg. Hvem vil vel spise giftig plast? Vi etterlyser her en konkret plan for å nå målet om null plastutslipp fra denne næringen. Vi kan starte med å pålegge bruk av miljøvennlige materialer der vi vet det finnes.

Biologisk avfall

Blåskjellanlegg genererer store mengder biologisk avfall. Vi mangler informasjon om hvordan Norgeskjell AS har tenkt å håndtere blåskjellavfallet. Avfallet vil her bestå av kasserte skjell (knuste, skadde eller døde), tang og annet organisk materiale. Det er bare oppgitt at en har avtale med en grunneier om å motta avfall ved utbrudd av alvorlig sykdom i anlegget der alt skal destrueres etter pålegg fra Mattilsynet.

Norgeskjell AS er landets størst produsent med strategi på rundt 2000 tonn levert i året. Mengden avfall regnes å ligge mellom 35 – 40 % av pakkevolumet. Det blir da realistisk å regne med rundt 1333 tonn avfall i året hvis en legger det høyeste anslag til grunn. Dette utgjør rundt 29 tonn i uka eller 4 121 kg/d. Det er ingen annen bedrift vi kjenner som med fylkesmannens godkjenning får tillatelse til å dumpe 1333 tonn avfall i havet årlig. Det vanlige er at bedriftene i slike tilfeller får millionbøter og eventuelt fengselsstraff. Det å dumpe 1333 tonn avfall i havet rammes uten tvil av forurensningslovens bestemmelser. Næringsavfall skal leveres godkjent mottak. I dette tilfellet genereres avfallet i bedriftens tilvirkningslokaler, og hvis avfallet tas med ut i sjøen vil det også rammes av forbudet mot dumping.

Dumping er definert som:

“Enhver forsettlig disponering av avfall eller annet materiale i sjø eller vassdrag med det formål å bringe det av veien”.

⁷ <https://fiskeribladet.no/nyheter/?artikkel=63710>

I dette tilfellet kan avfallet disponeres på miljøvennlige måte. Vi kan ikke se at det kan gis dispensasjon fra dumpeforbudet. Flere andre blåskjellbedrifter benytter alternativ metoder. Norgesskjell må nå også pålegges å disponere avfallet på en lovlig og miljøvennlig måte. Samlet sett har produksjonen blitt mye større de siste åra, og produksjonen skal øke ytterligere ifølge bedriften. Det er derfor på sin plass at fylkesmannen nå tar grep og vurderer etter Forurensningsloven. Det kan ikke være slik at en bare vurderer et og et anlegg for seg slik som tidligere gjort. Det er den samlede virkningen som må ligge til grunn.

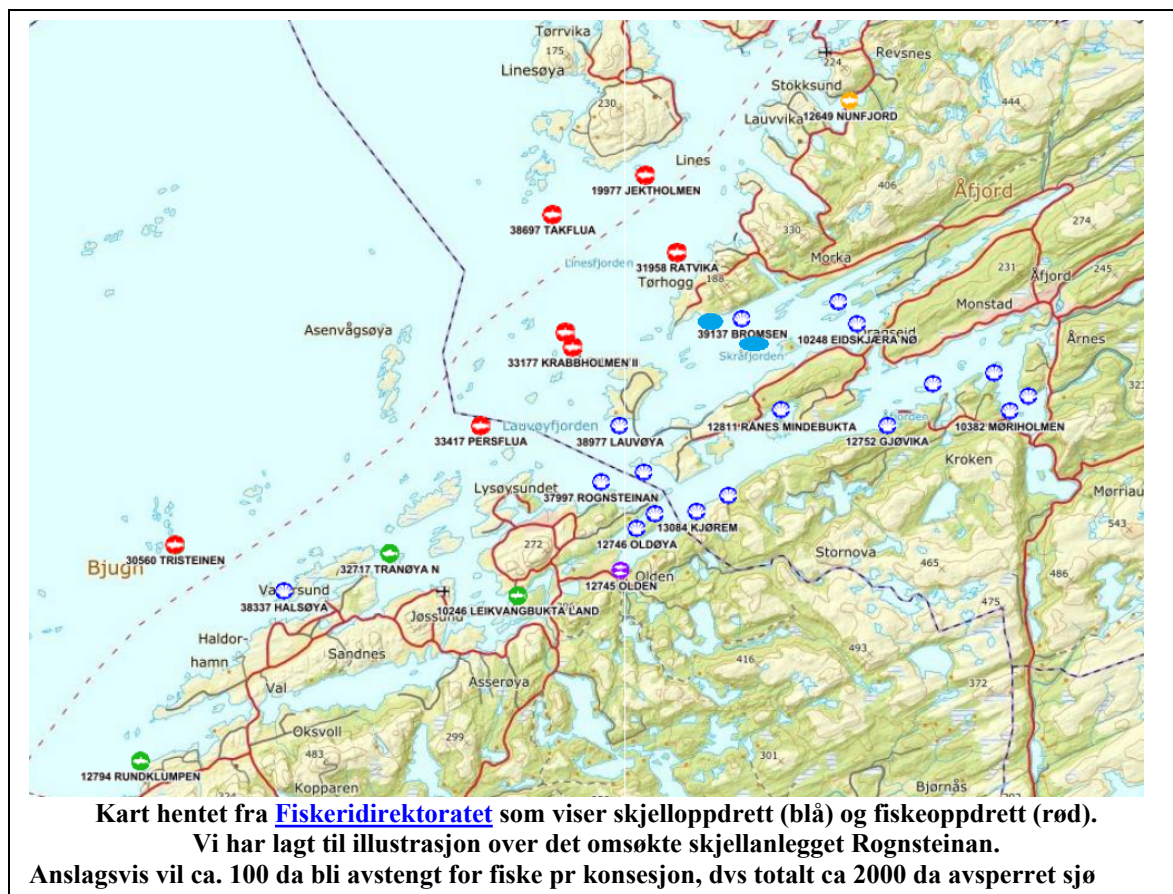
Blåskjellavfallet faller videre inn under EUs biproduktforordning som er implementert i norsk lov fra 2007. Det vil uten tvil være fare for helsemessige konsekvenser for mennesker og dyr når opptil 1333 tonn råtnede blåskjellavfall dumpes i sjøen. Avfallet vil gi negative følger for økosystemet. Fugl, fisk mm. vil kunne konsumere av dette råtnende avfallet, og det vil ikke være bra for badestrender og fritidsfisket i nærområdet. Blåskjellavfallet kommer inn under kategori 3 og må leveres egnet godkjent anlegg. Forutsetningen er at det er av animalsk opprinnelse, skal ikke gå til human konsum og skal ikke bestå av levende dyr. Disse forutsetningene er til stede.

I dette tilfellet er det i tillegg ved en nasjonal laksefjord. Det må i tillegg nevnes at økosystemet i og rundt utløpet av den nasjonale laksefjorden Åfjorden er under press fra ca. 11 fiskeoppdrettsanlegg som også tilfører betydelige mengder næringssalter og organisk avfall. Faktisk er det en biomasse på 50 000 tonn, noe som tilsvarer kloakkutslippet fra en by på ca. 1 million innbyggere. I tillegg kommer dumpingen av delvis råtne skjell fra 16 store blåskjellanlegg. Samlet belastning blir derfor svært stor.

Det må på plass en plan for håndtering av det biologiske avfallet fra skjellproduksjonen. Dette er næringsavfall og må leveres til godkjent mottak eller nyttiggjøres. Avfallet skal ikke tilbake til sjøen. Avfallet skal heller ikke lagres i store hauger på land der bl.a. forråtnelse skaper luktplager for naboer. Blåskjellprodusentene må gå sammen om å finne en bærekraftig løsning. Snadder og Snaskum i Rissa har startet med et komposteringsanlegg, og dette bør kunne videreutvikles for å kunne kalle næringen miljøvennlig og mer egnet for miljøsertifisering, og da sammen med andre tiltak som nevnt.

Samla belastning

Dersom vi ser på kart fra Fiskeri-direktoratet som viser alle akvakulturanlegg i det aktuelle området så er tettheten nesten skremmende. Her må den samla belastningen på økosystemet jmf. Nml § 10 komme inn. Det er 11 fiskeoppdrettsanlegg utenfor Åfjorden og 16 store, arealkrevende blåskjellanlegg i området. I tillegg mener vi at allmennheten som bruker området til rekreasjon og fiske nå har avgitt mer enn nok areal til Norgesskjell AS i dette området. Den visuelle forstyrrelsen, som nok har mer betydning for mange fler enn vi kanskje reflekterer over, er også betydelig i dette området.

Konklusjon

Vi er skeptisk til at det planlegges lokalitet som legges i en fjord med rikt fugleliv, ved viktige fiskeplasser, ved rekefelt, og i området for friluftsliv for allmennheten. Vi finner at etableringen strider mot prinsippene i Naturmangfoldloven. Den samla belastning jmf. Nml § 10 må her slå inn når vi ser hvor mange lokaliteter av oppdrett det finnes i området allerede.

Også den samla belastningen i havet når det gjelder plast er blitt for stor og her må noe gjøres. Vi mener derfor at så lenge en ikke har oversikt og dermed kontroll over plastutslippet i næringen, kan ikke nye lokaliteter gis. Det må være et krav om nullutslipp av plast. Dette må også være i næringens egen interesse da de er avhengig av at de kan produsere et rent produkt til sine kunder.

En plan for en forsvarlig håndtering av biologisk avfall fra anlegga må også på plass før det kan åpnes for nye lokaliteter.

Med hilsen

Fosen Naturvernforening

Magnar Østerås

Ketil Ring